

μένες και δραματοποιημένες από το ασυνείδητο του παιδιού. Εάν τα παιδιά είναι σε μεγάλο βαθμό αυτό που είναι οι γονείς, οι τελευταίοι από τη πλευρά τους καθορίστηκαν από τους παππούδες. Και έτσι μπορούμε να ανατρέξουμε στην αλυσίδα των γενεών, όσο πίσω το θελήσουμε, χωρίς να μπορούμε μάλιστα να κατηγορήσουμε τον Αδάμ και την Εύα για τον διαταρακτικό χαρακτήρα των ασυνείδητων συναισθημάτων (έμοις) τους πάνω στους απογόνους τους.

Το πραγματικό εμπόδιο που πρέπει να νικήσουμε είναι ο φόβος της βαθιάς αλήθειας του εαυτού μας, κρυμμένης κάτω από τη μεταμφίεση του ασυνειδήτου. Η συνειδητοποίησή της παραμένει ακόμα η πιο θαρραλέα και η πιο υγιής στάση. Και είναι αυτή ακριβώς η έγνοια για την αλήθεια που πρέπει να οδηγήσει τον εκπαιδευτικό, όχι να καταδικάσει και να απωθήσει τις επιθυμίες του παιδιού, αλλά να το βοηθήσει να τις αναγνωρίσει, για να του επιτρέψει έτσι να τις εκφράσει και να τις ελέγξει ελεύθερα.

ΜΙΚΡΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

Αγάπη του αντικειμένου (Amour objectal): Που αφιερώνεται στο αντικείμενο.

Αμφιθυμία (Ambivalence): Όρος που εισήγαγε ο Μπλόιλερ, για να υποδηλώσει την κατάσταση ενός υποκειμένου, το οποίο εκδηλώνει ταυτόχρονα αντίθετα μεταξύ τους συναισθήματα (αγάπη και μίσος) απέναντι στο ίδιο αντικείμενο. Η αμφιθυμία εμφανίζεται συχνά στη δημιουργία της απώθησης ή της καταστολής.

Αναστολή (Inhibition): Φυσιολογική λειτουργία διακοπής, που δραστηριοποιείται κάθε φορά που περιορίζουμε έναν παρορμητισμό, ένα ένστικτο. Αδυνατότητα δράσης που προέρχεται από υπερβολή της προηγούμενης λειτουργίας.

Αντικείμενο (Objet): Σκοπός της επιθυμίας –σε αντίθεση με το «υποκείμενο»– είναι το πρόσωπο ή το πράγμα προς το οποίο κατευθύνεται μια πράξη, ένα συναίσθημα ή μια τάση.

Απώθηση (Refoulement): Όρος που χρησιμοποιήθηκε από τον Φρόιντ και συνηθίζεται πολύ στη σύγχρονη ψυχολογία για να ορίσει τη διαδικασία με την οποία το πνεύμα, χωρίς να το θέλει, συχνότερα χωρίς να το ξέρει, απομακρύνει τις σκέψεις που του είναι δυσάρεστες ή που απεχθάνεται, ωθώντας τις έξω από το πεδίο της συνείδησης. Βρίσκεται καμιά φορά σε αντίθεση με την καταστολή (répression), επειδή αυτή περιορίζεται σε μια συνειδητή και εκούσια πρά-

- ξη. Η απώθηση επιφέρει την ανικανότητα του υποκειμένου να νιώσει ή να εκφράσει με λόγια ορισμένες συμπεριφορές.
- Αυτό (Ça): Δεξαμενή της πρωτογενούς ψυχικής ενέργειας και πηγή των ορμών.
- Γενετήσιο στάδιο (Génital): Ψυχαναλυτικός όρος που ορίζει την περίοδο όπου το παιδί φθάνει στην επιβεβαίωση της φυλετοποιημένης φύσης του, του αγοριού ή του κοριτσιού, εγκαταλείποντας τις συναισθηματικές καθηλώσεις των προηγούμενων σταδίων (στοματικού και πρωκτικού). Το οιδιπόδειο σηματοδοτεί αυτή τη μετάβαση.
- Δοτικός (Oblatif): Αυτός που μπορεί να αποκηρύξει και να δώσει (γενετήσιο στάδιο), σε αντίθεση με τον παγιδευτικό (στοματικό και πρωκτικό στάδιο).
- Εγωκεντρισμός (Egocentrisme): «Ονομάσαμε εγωκεντρική τη σκέψη του παιδιού, θέλοντας να δείξουμε έτσι ότι, ενώ αυτή η σκέψη παραμένει ακόμα αυτιστική στη δομή της, τα ενδιαφέροντά της δεν στοχεύουν μόνον την παιγνιδιάστικη ικανοποίηση, όπως ο καθαρός αυτισμός, αλλά ήδη τη διανοητική προσαρμογή, όπως η ενήλικη σκέψη». (Piaget, *Le jugement et le raisonnement de l'enfant*)
- Εκδραμάτηση (Acting-out): Παρορμητική πράξη όπου ο ψυχαναλυτής βλέπει την ανάδυση του ασυνειδήτου.
- Εκτονώνω (Défouler): Αντίθετο του απωθώ, σημαίνει συνειδητοποιώ τα ασυνείδητα συναισθήματά μου και τα εκτονώνω.
- Εκτόνωση (Ab-réaction): Συναισθηματική εκφόρτωση με την οποία το υποκείμενο απελευθερώνεται από παλιά συγκίνηση ή από παλιό σοκ, στα οποία δεν είχε εντελώς αντιδράσει τη στιγμή που συνέβησαν.
- Ενδοβολή (Introjection): Φαινόμενο που συνίσταται στο να κάνει κάποιος δικές του τις πραγματικές ή φανταστικές ιδιότητες που αποδίδονται σε ένα πρόσωπο, ταυτιζόμενος ασυνείδητα μαζί του. Για παράδειγμα, ενδοβάλλουμε μια εικόνα των γονέων ή ενός ιδανικού.

- Ερωτογενές (Erogène): Μέρος του σώματος του οποίου η διέγερση παράγει σεξουαλική απόλαυση. Με χρονολογική σειρά: Στοματική (στόμα), πρωκτική και γενετήσια (σεξουαλικά όργανα). Σε μερικές περιπτώσεις, και άλλα μέρη του σώματος μπορούν να είναι ερωτογενή.
- Ιστορικό της ασθένειας (Anamnèse): Στην παθολογία, υπενθύμιση των φαινομένων που προηγήθηκαν μιας δεδομένης περιόδου της ασθένειας.
- Καθαρκτική (Cathartique): Λέγεται για τις μεθόδους που στοχεύουν στην παραγωγή συναισθηματικής εκφόρτωσης ή εκτόνωσης. (Breuer)
- Λίμπιντο (Libido): Ενέργεια της επιθυμίας: Γενικότερα, ψυχική ή συναισθηματική ενέργεια, με ισχυρή σεξουαλική συνιστώσα.
- Μαζοχισμός (Masochisme): «Ο μαζοχισμός περιλαμβάνει όλες τις δυνατές βαθμίδες μιας παθητικής στάσης απέναντι στη σεξουαλική ζωή και το αντικείμενό της. Το αποκορύφωμα θα επέλθει όταν η ικανοποίηση θα εξαρτάται αναγκαστικά από έναν σωματικό ή ψυχικό πόνο που θα νιώθει το σεξουαλικό αντικείμενο.» (Freud, *Trois essais sur la théorie de la sexualité.*)
- Μετουσίωση (Sublimation): «Η μετουσίωση είναι η εκτροπή μιας κατώτερης και πρωτόγονης ενστικτώδους λειτουργίας σε μια άλλη υψηλότερη ηθική αξία». (Pfister, *La psychanalyse des éducateurs*)
- Ναρκισσισμός (Narcissisme): Κατάσταση στην οποία η ευαισθησία (λίμπιντο) συνδέεται με το ίδιο το υποκείμενο. Συναισθηματική καθήλωση στον εαυτό μας.
- Οιδιπόδειο (Oedipe): Στην ψυχανάλυση: τριγωνική κατάσταση όπου το παιδί, για πρώτη φορά, αγγίζει το συναίσθημα της φυλετοποιημένης φύσης του· απέναντι στο ζεύγος του πατέρα και της μητέρας, από το οποίο νιώθει αποκλεισμένο, πρέπει να αναλάβει το άγχος ενός άσκοπου ανταγωνισμού και

να δεχθεί τη ματαιώση της επιθυμίας του. Ο πατέρας, εδώ, αντιπροσωπεύει για το αγόρι όχι μόνον τον καταναγκαστικό νόμο, αλλά και το ιδανικό που μπορεί να κατακτήσει.

Ονειρικός (Onirique): Που σχετίζεται με τα όνειρα.

Ορμή (Pulsion): Ενστικτώδης έξαρση συναισθηματικής ενέργειας, είναι το ένστικτο που αναζητά να εκφορτώσει την λίμπιντο της οποίας είναι ο φορέας.

Παγιδευτικός (Captatif): Κτηνικός χαρακτήρας των προοιδιπόδειων επιθυμιών στο στοματικό και πρωκτικό στάδιο.

Παλινδρόμηση (Régression): Οπισθοχώρηση σε προηγούμενο και ανολοκλήρωτο στάδιο της ανάπτυξης.

Προβολή (Projection): Μηχανισμός που έγγεται στο να αποδίδει σε κάποιον άλλο ένα συναίσθημα, που το υπερ-εγώ μάς απαγορεύει να το αναγνωρίσουμε ως δικό μας.

Πρωκτικό στάδιο (Anal): Ψυχαναλυτικός όρος που ορίζει την περίοδο όπου το παιδί, από δύο ετών και μετά, μαθαίνει τον έλεγχο του συνόλου των μυών του σώματος και ειδικότερα των μυών των σφιγκτήρων (εκμάθηση της καθαριότητας). Τα συναισθήματά του εκφράζονται κυρίως μέσα από τη δραστηριότητα των σφιγκτήρων (πρωκτός, ουρήθρα).

Στοματικό στάδιο (Oral): Ψυχαναλυτικός όρος που δηλώνει τη συναισθηματική περίοδο που βιώνει το βρέφος, το οποίο νιώθει τον κόσμο και τη σχέση του με τους άλλους μέσα από τη στοματική του δραστηριότητα: μύζηση, απορρόφηση, απόρριψη (εμετός), δάγκωμα, κλπ. Το στήθος αποτελεί το πιο σημαντικό από τα στοιχεία της σχέσης του βρέφους.

Συμβολισμός (Symbolisme): Μεταφορική αναπαράσταση μιας ιδέας ή μιας ασυνείδητης επιθυμίας.

Συναίσθημα: Αμετάφραστη γερμανική λέξη (affect), που σημαίνει εδώ ένταση και συναισθηματικό φορτίο.

Συναισθηματικός (Affectif): Λέγεται για οτιδήποτε σχετίζεται με τη ζωή της ευαισθησίας, της συγκίνησης του συναισθήματος.

Ταύτιση (Identification): «Η ψυχανάλυση βλέπει στην ταύτιση την πρώτη εκδήλωση ενός συναισθηματικού δεσίματος με ένα άλλο πρόσωπο.» (Freud, *Essais de Psychanalyse*)

Σχιζοφρένεια (Schizophrenie): Απώλεια της συναισθηματικής επικοινωνίας με τον έξω κόσμο.

Υπερ-εγώ (Surmoi): Ασυνείδητος κώδικας κανόνων και απαγορεύσεων που κατασκευάζεται στον ψυχισμό του παιδιού, όταν αυτό έρχεται σε επαφή με τις διαταγές, τις απαγορεύσεις και τη στάση των γονέων και των δασκάλων. Το υπερ-εγώ είναι σαν ένας δικαστής που απαγορεύει στο υποκείμενο μερικές μορφές συμπεριφοράς, κρίνοντάς τες επικίνδυνες (αγχωτικές).

Φαντασίωση (Fantasme): Αυθόρμητη νοητική αναπαράσταση, ασυνείδητης καταγωγής, που μοιάζει με το όνειρο ή την ονειροπόληση (βλ. Φαντασίωση - Phantasme).

Φαντασίωση (Phantasme): Ασυνείδητη φανταστική παραγωγή, που αποκαλύπτεται στη διάρκεια της ανάλυσης.